

MARİFETE MUHABBET

Nur Külliyyatı'ndan Yirmi Dördüncü Söz'de, **“muhabbet şu kâinatın bir sebep-i vücududur”** buyrulur.

Bu cümlede sözü edilen muhabbet, **“Ben gizli bir hazine idim. Bilinmeye muhabbet ettim ve mahlukatı yarattım.”** hadis-i kudsîsinde geçen muhabbettir; yani Cenâb-ı Hakk'ın bilinmeye muhabbet etmesidir.

Hadîs-i kudsînin metninde **“ilim”** yerine **“marifet”** kelimesi geçiyor. Yani, **“bilinmeye muhabbet ettim”** şeklinde tercüme edilen kısmın daha doğru tercümesi **“marifete - yani tanınmaya- muhabbet ettim”** şeklindedir.

Nur Külliyyatı'ndan Sözler'de geçen şu ifadeler de bu manayı teyid ediyor:

“.... şu mevcudâtta zînetleri ve latîf sanatları istihsankârâne temâşâ etmekle, onların Fâtır-ı Zülcemâlinin mârifetine muhabbet etmek ...” (1)

Cenâb-ı Hakk'ın bilinmeye (*tanınmaya*) muhabbet etmesine karşı kulun görevi O'nun **“mârifetine muhabbet etmek”** şeklinde tesbit edilmiş bulunuyor.

Marifetullah, Rabbimizi Kur'ânın bildirdiği gibi tanımaktır. Allah kelamına uymayan bir inanca iman denilemeyeceği gibi, ona uygun düşmeyen bir bilgiyi de marifet denilemez.

Fatiha Sûresi'nin başında, **“bütün medih ve senanın ancak Allah için olduğu”** beyan edildikten sonra, Allah'ı tanımada ilk merhale olarak O'nun Rabbü'l-âlemîn olduğu nazara verilir. Sonra, Allah'ın Rahman ve Rahîm olduğu ifade edilir. Böylece başlayan marifet dersleri Allah'ın zâtının, sıfatlarının, isimlerinin ve fiillerinin nazara verildiği muhtelif ayet-i kerîmelerle devam ettirilir.

Marifetullahın sonu yoktur. Bunun en güzel ifadesi Allah Resulünün (asm.) bütün varlık âlemlerindeki esmâ ve sıfat tecellilerini seyrettikten ve bütün semâ tabakalarını geçip âhîret âlemini de müşahade ettikten sonra verdiği şu marifet dersidir.

“Seni noksan sıfatlardan tenzih ederim. Ben seni hakkıyla, tam bir marifet üzere bilemedim.”

Bilmek başka, tanımak daha başkadır. Hepimiz gözün görme aleti olduğunu biliriz. Ama gözü tanımak için tıp tahsili görmek, bununla da yetinmeyip bu konuda ihtisas yapmak, göz hakkında yazılan yüzlerce cilt kitabı, binlerce tebliği ve bildiriye okumak gerekir. Allah'ın bir tek mahlukunu bile hakkıyla tanımamız mümkün olmazken, bütün sıfatları sonsuz kemalde bulunan ve bütün âlemleri yaratıp terbiye eden Allah'ı tam bir marifet ile tanımamız elbette mümkün değildir. İşte Allah Resulü (asm.), bu hakikati, bütün âlemleri seyir, temaşa ve tefekkür ettikten sonra mezkur beyanıyla en güzel ve en mükemmel şekilde dile getirmiştir.

Marifet denilince Allah'ı **“zâtıyla, şununla, bütün sıfatları, isimleri ve fiilleriyle”** tanımak kastedilir. Şu var ki, Allah'ın zâtının mahiyetini ancak kendisi bilir; biz ancak O'nun o mukades zatının varlığını ve birliğini biliriz.

Her varlık gibi insanın da bir zatı vardır. İnsanın zâtı denilince ruhuyla bedeni birlikte düşünülür. İnsanın bedeni mahluk olduğu gibi ruhu da mahluktur. Yine insanın bedeni sınırlı olduğu gibi ilmi, iradesi, kudreti de sınırlıdır.

Burada Nur Külliyyatından şu hakikat dersini hatırlayalım:

“Evet, hakikat-i mutlaka, mukayyet enzar ile ihata edilmez.” (2)

Allah'ın bütün sıfatları mutlak, yani bir kayıt altına girmez ve o sıfatların icraatına bir başkası tarafından engel olunamaz.

İnsan kendi sınırlı sıfatlarıyla Allah'ın sonsuz sıfatlarını ihata edemeyeceğine göre, onların mahiyetlerini de bilemez. Ancak o sıfatların sonsuz olduğunu bilebilir ve onların bütün âlemlerdeki icraatlarını hayretle seyir ve tefekkür edebilir.

Konumuza ışık tutacak bir ayet-i kerimeyi de burada zikredelim:

“... Leyse kemislihi şeyün / Onun benzeri hiçbir şey yoktur...” (Şûra, 42/11)

O halde, insan ne o sınırlı kudretiyle Allah'ın sonsuz kudretini idrak edebilir, ne de sınırlı merhametiyle Allah'ın sonsuz rahmetini...

Bu hakikat diğer İlâhî sıfatlar ve şunun için de aynen geçerlidir.

Bu kısa hatırlamadan sonra başta zikrettiğimiz kudsî hadise dönelim:

Allah'ın bilinmeye (*tanınmaya*) muhabbet etmesi, sıfatlarını ve isimlerini tecelli ettirmesiyle tahakkuk eder.

Hiçbir mahluk, Cenab-ı Hak'ın zâtının mahiyetini bilemeyeceğine ve O'nun sonsuz sıfatlarını idrak edemeyeceğine göre, Cenâb-ı Hak "bunların bilinmesine" muhabbet etmiş olamaz. İnsan, Allah'ın zâtını, Bediüzzaman Hazretlerinin ifadesiyle "**mevcud-u meçhul**" olarak bilir. Yani zâtı mevcuttur; ancak mahiyeti bilinmez.

İşte, Allah'ın o mukaddes zatının bilinmeyeceğini bilmek, Allah'ı tanımanın ilk adımıdır.

"Cenab-ı Hakka mevcud-u meçhul ünvanıyla bakılırsa, mârufiyet şuâları bir derece tebarüz eder." (3)

İlâhî sıfatların sonsuz olduğunu ve beşer fehmine sığışmayacağını bilmek de bu sıfatları tanımanın ilk adımıdır.

Bir mümin Allah'ın ne zâtını, ne de sıfatlarının sonsuzluğunu kavramaya kalkışmaz; bu imkânsızlık sahasına girmekle kalbini ve aklını yorup takatten düşürmez. Ancak, O'nun yarattığı mahlukatı temaşa ve tefekkür etmekle sıfatlarının sonsuz kemalde olduğunu idrak eder.

Zâten Allah'ın zâtı üzerinde düşünmek şirk kabul edilmiştir. Zira, O'nun mukaddes zâtı hakkındaki bütün düşünceler insan aklının mahsulüdürler. Akıl mahluk olduğu gibi onun düşündükleri de mahluktur. Bunlara İlah olarak inanmak insanı şirke götürür.

Kısacası, "**bilinmeye muhabbet**" denilince Allah'ın, "kendi mukaddes zâtının varlığını, sonsuz sıfatlarını, isimlerini ve fiillerini" akıl ve şuur sahiplerine bildirmek istediği anlaşılmalıdır.

İlâhî isimlerin tecelli ettirilmesinin mahlukata en büyük bir ihsan olduğu da hatırdan çıkarılmamalıdır.

Cenâb-ı Hak kendi yarattığı, besleyip büyüttüğü ve her türlü ihtiyaçlarını gördüğü mahlukatının "ne kendilerine, ne ibadetlerine, ne de marifetlerine" muhtaçtır. Bu açık gerçeğe rağmen ibadet konusunda olduğu gibi "**Allah'ın bilinmek istemesi**" konusunda da bazı sualler sorulduğundan, konu üzerinde biraz durmak gerekiyor.

Bazı yanlış anlamalara ve yersiz vehimlere kapılmamak için şu temel hükümlerin öncelikle nazara alınması gerekir:

- Allah, "**Ganiyyün-anil-âlemîn**" dir. (*Âl-i İmrân, 97*). Bütün âlemlerden müstağnidir. Yani, yokluktan varlığa çıkardığı, yaratıp terbiye ettiği şu mahlukat âleminin hiçbir şeyine Allah'ın muhtaç olmadığı açık bir gerçektir.

- Allah, Samed'dir. Yani, her şey O'na muhtaçtır, O ise hiçbir şeye muhtaç değildir.

- Allah, Vücübü'l-Vücûd'dur. Mahlukatin vücutları (varlıkları) mümkün sınıfına girer; yani olmalarıyla olmamaları müsavidir. Allah'ın irade etmesiyle yokluktan kurtulup varlık nîmetine kavuşurlar. "**Mümkinin varlığı Vacib'in varlığına nispeten zayıf bir gölgedir.**" Bu zayıf gölgelerin varlıkları gibi, yaptıkları tefekkürler, ettikleri temaşalar, takdir ve tahsinleri de gölge makamında kalırlar.

- Allah'ın zâtı mahlukata benzemediği gibi görmesi, sevmesi, gazap etmesi, takdir etmesi de mahlukatinkine benzemez.

Şu var ki, Allah'ın zâtı hiçbir şeye muhtaç olmadığı gibi, Kadim, Baki, Ehad, Samed gibi zâtî isimleri de hiçbir varlıkta tecelli etmezler. Tecelli, ancak fiilî isimler için söz konusudur. Bu isimler tecelli etmek isterler.

"Şâfi ismi hastalığı istediği gibi, Rezzak ismi de açlığı iktiza ediyor. Ve hâkeza."(4)

Allah'ın zâtı gibi sıfatları ve isimleri de ezeldirler.

Meselâ; hiçbir canlı yaratılmadan da Allah yine **Rezzak**'tı. Ancak bu isim henüz tecelli etmemişti. İşte Rezzak ismi, tecelli etmek için rızıkların yaratılmasını, onlara muhtaçların da yaratılmasını ve bu rızıklarla o muhtaçların imdadına koşulmasını istedi.

Aynı şekilde, **Müzeyyin** ismi de tecelli istedi. Böylece ziynetli, süslü varlıklar yaratıldı.

Hakîm isminin tecellisiyle mahlukat âlemine hikmetler, mânalar, faydalar takıldı.

Şimdi aklımıza ve vicdanımıza birlikte seslenelim:

Rezzâk olan Allah, rızıkları yaratmasaydı daha mı iyi olurdu, yoksa böylesi mi daha iyi oldu?

Muhyi olan Allah, hayat sahiplerini yaratmasaydı daha mı iyi olurdu, yoksa yaratması mı daha iyi oldu.?

Allah, lütfuyla bu ikinci şikkları irade etti ve canlıları yarattı.

Cenab-ı Hak, eşyayı yaratmasaydı, bu gün varlık sahasında boy gösteren bütün varlıkları yokluk karanlığında kalmaya mahkum etmiş olacaktı. Bu ise bazı ehl-i velayetin ifade ettiği gibi **“gazabının rahmetini geçmesi”** demek olurdu.

“Rahmetim gazabımı geçti.” buyuran Allah, sonsuz rahmetiyle buna müsaade etmemiş ve eşyayı varlık nuruna kavuşturmuştur.

“Bu gördüğün insanlar, Sultan-ı Ezelî'nin kudretiyle yokluk karanlıklarından ziyadar varlık âlemine çıkarılan mahluklardır.”(5)

Dipnotlar:

- (1) bk. [Sözler, Yirmi Üçüncü Söz, İkinci Mebhas.](#)
- (2) bk. [age., Yirmi Beşinci Söz, Üçüncü Şule.](#)
- (3) bk. [Mesnevî-i Nuriye, Habbe.](#)
- (4) bk. [Lem'alar, İkinci Lem'a.](#)
- (5) bk. [İşarâtü'l- İ'caz, Fatıha Suresi Tefsiri.](#)